

ОДЛУКЕ УСТАВНОГ СУДА ЈУГОСЛАВИЈЕ

РОК ЗА ОБНОВУ ПОСТУПКА У СТВАРИМА ИЗ ПЕНЗИЈСКОГ И
ИНВАЛИДСКОГ ОСИГУРАЊА

Чланом 61. Закона САП Војводине о пензијском и инвалидском осигурању („Сл. лист САПВ“, бр. 16/83) прописано је да се обнова поступка, у стварима из пензијског и инвалидског осигурања, може покренути без обзира на време протекло од дана кад је решење постало коначно.

Давалац иницијативе за оцењивање уставности оспореног прописа сматра да је тај пропис у супротности са начелом правне сигурности и да је, због тога, неуставан.

Налазећи да нема основа за оцењивање уставности оспореног законског прописа, Уставни суд Југославије је пошао, пре свега, од следећег: према члану 163. Устава СФРЈ, права радника по основу обавезног социјалног осигурања остварује се у складу са законом. Устав, дакле, зајамчује обавезност социјалног осигурања радника у удруженом раду, а услови под којима се стичу права из обавезног социјалног осигурања, па и права из пензијског и инвалидског осигурања, утврђују се законом. Законом се, у складу са Уставом, утврђују не само поједина права из пензијског и инвалидског осигурања, услови под којима се та права остварују, већ и посебан поступак у коме се она остварују. Поступак за решавање о правима из пензијског и инвалидског осигурања је посебан поступак, у коме, ако се то законом пропише, не долази до примене правила општег управног поступка, нарочито у погледу појединих института управног поступка. Због тога се и за обнову поступка, законом којим се уређује пензијско и инвалидско осигурање, може утврђивати друкчији рок, него што је онај прописан Законом о општем управном поступку, па и прописати да се поступак може обновити у свако доба, како по службеној дужности, тако и по захтеву странке, тј. осигураника, односно корисника права из пензијског и инвалидског осигурања. Уставни суд Југославије оценио је да се, тиме што за обнову поступка није прописан рок у коме се она може извести, односно поступак поновно водити, не вређа начело правне сигурности. Пензијско и инвалидско осигурање заснива се на начелима солидарности, узајамности и минулог рада. Ако једном призната пензија није резултат стварног минулог рада ономе коме је призната коначним решењем, онда то чини повреду начела на којима се заснива обавезно социјално осигурање радника у удруженом раду. Правна сигурност не значи могућност стицања права независно од материјалне истине, већ сигурност грађанина од арбитражног уређивања друштвених односа и арбитражног мењања коначног решења, мимо утврђених правила поступка. Стога, могућност измене решења у обнови поступка у свако доба не чини повреду начела правног система о правној сигурности, па нема основа за вођење поступка за оцењивање уставности оспореног законског прописа.

(Решење УСЈ, У бр. 350/86,
од 9. децембра 1986)

УСЛОВИ ЗА ОРГАНИЗОВАЊЕ ОСНОВНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА УДРУЖЕНОГ РАДА У ДЕЛАТНОСТИМА ОД ПОСЕБНОГ ДРУШТВЕНОГ ИНТЕРЕСА

Законом о ближим условима за организовање основних организација удруженог рада у железничком саобраћају („Служб. гласник СРС“, бр. 27/85) утврђено је да се за обављање једне врсте делатности у железничко-транспортном саобраћају, односно у радној организацији те делатности може организовати само једна основна организација удруженог рада.

Давалац иницијативе за оцењивање уставности тога закона сматрао је да се тиме сужавају самоуправни права радника у удруженом раду на самоуправно организовање, те да Закон, због тога, није у складу са Уставом СФРЈ.

Оцењујући уставност оспореног закона, Уставни суд Југославије је имао у виду, најпре, да је члан 7. оспореног закона утврдио да је делатност железничко-транспортног саобраћаја од посебног друштвеног интереса. Та чињеница, у складу са Уставом СФРЈ, омогућује да се законом пропише начин остваривања посебног друштвеног интереса, па, у оквиру тога, и услови за организовање основних организација удруженог рада у области те делатности. Чланом 49. Устава СФРЈ утврђено је да се, законом, или на закону заснованом одлуком општинске скупштине, може утврдити да су одређене делатности од посебног друштвеног интереса и утврдити начин остваривања тог интереса. И Закон о удруженом раду је, чланом 324, утврдио да се ближи услови за организовање основних организација удруженог рада у делатностима које су од посебног друштвеног интереса утврђују посебним законом. Уставни суд Југославије сматра да су и услови за организовање основних организација удруженог рада у овој делатности нешто што изражава посебан друштвени интерес и да се, следствено томе, законом може утврдити услов за организовање основних организација удруженог рада у саставу радне организације железничко-транспортног саобраћаја. То не искључује право радника на самоуправно организовање у удруженом раду, већ значи, само, утврђивање услова под којима радници, у одређеном случају, остварују право на самоуправно организовање у удруженом раду.

(Решење УСЈ, У бр. 329/86,
од 9. децембра 1986)

ПОЛОЖАЈ ПРОФЕСИОНАЛНОГ ФУДБАЛЕРА КАО РАДНОГ ЧОВЕКА У КЛУБУ

Самоуправним општим актима Фудбалског савеза Југославије (о основама самоуправног организовања и начелима финансирања фудбалског спорта у Првој савезној фудбалској лиги, о регистрацији играча, о статусу њиховом, и др.) професионалним фудбалерима нису утврђена права на самоуправно одлучивање у заједници професионалних фудбалера у клубу, утврђени су услови под којима прелазе из клуба у клуб, односно под којима могу играти фудбал у иностраним клубовима.

Будући да Фудбалски савез Југославије, ни после протекла примереног рока, одређеног на његов захтев, за усклађивање појединих самоуправних аката који се односе на права професионалних играча фудбала није то учинио, Уставни суд Југославије приступио је доношењу одлуке о уставности оспорених самоуправних општих аката Фудбалског савеза Југославије.

С обзиром на то што се тим самоуправним општим актима уређују друштвено-економски односи у области фудбалског спорта — а не правила спортске игре и сл. — за Уставни суд Југославије није се постављало питање да ли такви акти подлежу уставносудској контроли.

Пошто је утврдио да професионални играчи фудбала у клубовима Прве савезне фудбалске лиге немају, ни издалека, права радних људи који се играњем фудбала баве као занимањем за одређено време, Уставни суд је оценио да су одредбе самоуправних општинских аката којима се уређује положај играча у клубовима — неуставне.

Уставни суд Југославије сматра да професионални играчи фудбала у клубовима Прве савезне фудбалске лиге спадају у радне људе који, у смислу члана 31. Устава СФРЈ, у виду занимања обављају професионални рад, односно делатност и да, у складу са тим чланом Устава СФРЈ, имају, у основи, исти друштвено-економски положај и иста права и дужности као и радници у организацијама удруженог рада. Положај радних људи из члана 31. Устава СФРЈ, онда кад се уређује законом који се односи на одређену делатност, не може бити уређен тако да им не осигура права о којима је реч у члану 31. Устава СФРЈ. То што положај професионалних фудбалера није и уређен законом, не умањује њихова уставна права. Непостојање закона је само околност која указује на друштвену потребу и законодавног уређивања њиховог положаја.

Полазећи од наведене одредбе Устава СФРЈ, Уставни суд Југославије оценио је неуставним, пре свега: одредбе Друштвеног договора о самоуправном организовању фудбалског спорта према којима, иако постоји, заједница професионалних фудбалера у фудбалском клубу нема, у ствари, никаква права, одредбе којима им се не омогућује да остварују Уставом утврђена права. Осим тога, Уставни суд је оценио неуставним и одредбе које се односе на накнаде за прелазак играча из клуба у клуб, нарочито кад су у питању накнаде које не значе стварну накнаду за трошкове уложене у развој једног играча фудбала, већ просту накнаду због преласка из једног у други клуб. Таква накнада, по оцени Уставног суда Југославије, није у складу са положајем радног човека у организацији удруженог рада на средствима у друштвеној својини. На тој линији је и оцена Уставног суда Југославије о неуставности одредаба према којима пунолетан играч фудбала не може слободно одлучивати са којим клубом ће закључити први професионални уговор о игрању фудбала. Нису у складу са Уставом СФРЈ ни оне одредбе самоуправних општинских аката Фудбалског савеза Југославије које забрањују одлазак у иностранство пре него што играч наврши 28 година живота, као ни одредбе према којима фудбалер може бити новчано кажњен знатно већим постотком личног дохотка (умањивањем) него други радници у удруженом раду.

Предмет оцењивања уставности биле су и неке друге одредбе самоуправних општинских аката фудбалске организације, које се не односе на друштвено-економски положај професионалног фудбалера као радног човека, па је Уставни суд Југославије нашао да, с обзиром на предмет њиховог уређивања, те одредбе нису неуставне.

(Одлука УСЈ, У бр 11/82,
од 21. октобра 1986)

РАЗРЕШЕНИ ПОСЛОВОДНИ ОРГАН НЕ МОЖЕ ТРАЖИТИ ОД СУДА УДРУЖЕНОГ РАДА ДА ОЦЕЊУЈЕ ЗАКОНИТОСТ ОДЛУКЕ О РАЗРЕШЕЊУ

Чланом 522. Закона о удруженом раду прописано је да инокосни пословодни орган, односно председник колегијалног пословодног органа основне организације удруженог рада који је одлуком радничког савета основне организације разрешен дужности може, пред судом удруженог рада, захтевати накнаду штете, ако је разрешен од дужности а нису постојали услови за разрешење или ако није проведен поступак, прописан законом, односно самоуправним општинским актом.

Из члана 522. Закона о удруженом раду произлази да инокосни пословодни орган, односно председник колективног пословодног органа не може остваривати судску заштиту (1) против одлуке радничког савета о разрешењу од дужности.

Чланом 104. став 5. Устава СФРЈ утврђено је да се законом одређује под којим се условима пословодни орган може разрешити од дужности и пре истека времена на које је именован. Из те уставне одредбе произлази, по мишљењу Уставног суда Југославије, не само да пословодни орган, под условима утврђеним законом, може бити разрешен дужности и пре истека времена на које је именован, већ и то да се законом уређују и последице разрешавања дужности. Стога је прописивање да инокосни пословодни орган који је разрешен дужности, пред судом удруженог рада може остваривати само захтев за накнаду штете у складу са Уставом СФРЈ. Таквим решењем се не доводи у питање остваривање уставног права на судску заштиту. Функција пословодног органа остварује се на основу мандата који њеном носиоцу поверава раднички савет. Последице таквог односа могу се уређивати на начин утврђен чланом 522. Закона о удруженом раду. То што разрешени пословодни орган може захтевати само накнаду штете, а не и оцењивање законитости одлуке о разрешењу дужности, није повреда уставног права на судску заштиту против појединачних одлука. То тим пре што, ни у том случају, није искључена судска заштита, с обзиром на право на накнаду штете због неправилног разрешења. Осим тога, ваља имати у виду да носилац пословодне функције који је разрешен дужности остаје у радном односу и да се, према томе, разрешењем дужности не доводи у питање радни однос лица коме је престала та функција.

У складу са изложеним, Уставни суд Југославије није прихватио став иницијативе да је овде реч о повреди уставног права на судску заштиту, па је одбио захтев за покретање поступка за оцењивање уставности оспореног прописа.

(Решење УСЈ, У бр. 237/86,
од 9. децембра 1986)

Припремио *Борђе Бурковић*

ОДЛУКЕ САВЕЗНОГ СУДА

КАРАКТЕР АКТА ФЕДЕРАЦИЈЕ О РАТИФИКАЦИЈИ МЕЂУНАРОДНОГ УГОВОРА КОЈИМ СЕ СТВАРАЈУ ОБАВЕЗЕ ЗА РЕПУБЛИКЕ И АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ

Решењем Републичког комитета за образовање и физичку културу СР Србије укинута је по праву надзора одлука Шумарског факултета у Београду — ООУР Института за шумарство којом је нострификована диплома И. К., стечена на Главној школи сеоског gospodarства Пољопривредне академије у Варшави — Одсек за хортикултуру, као одговарајућа диплома степена доктора наука.

Решавајући у управном спору по тужби И. К. против поменутог решења Републичког комитета за образовање и физичку културу СР Србије, у којој се предлаже да се поменуто решење поништи, Врховни суд Србије је својом пресудом У 688/85 од 6. новембра 1985. године тужбу одбио, наставши да је тужени орган у оспореном решењу правилно оценио да је предметном одлуком Шумарског факултета повре-

(1) Судови удруженог рада, иначе, не допуштају такве захтеве, већ само захтев за накнаду штете, а захтев за оцењивање законитости одлуке о разрешењу — одбацују као недозвољен.